

A group of children are running away from the camera through a lush green field. The scene is captured in a warm, golden light, suggesting late afternoon or early morning. The children are in various stages of motion, with their hair and clothes slightly blurred, conveying a sense of joy and freedom. The background is filled with dense green foliage, creating a soft, bokeh effect.

**MEE(R)
NAAR
BUITEN?!!**

***“We stoppen niet met spelen omdat we oud worden,
We worden oud omdat we stoppen met spelen”***

George Bernard Shaw

Kinderen en jongeren maken gebruik van de publieke ruimte. Ze komen naar buiten om te spelen, te ravotten, te sporten, te wandelen, vrienden te ontmoeten, bij te praten. De omgeving waarin ze dat doen, speelt een belangrijke rol in hun ontwikkeling.

Kinderen spelen veel buiten als het vanzelfsprekend is dat te doen. Een buitenspeelbeleid moet erop gericht zijn om dat vanzelfsprekende zoveel mogelijk te realiseren, voor alle kinderen. Jongeren voelen zich door het buiten zijn dichter bij de samenleving betrokken, hebben meer groepsgevoel en het gevoel dat ze kunnen tonen wie ze zijn aan de brede samenleving. Een rondhangbeleid focust op positieve aspecten van rondhangen en een positieve beeldvorming van rondhangende jongeren.

Met dit actieplan Mee(r) naar buiten?! wil ik samen met de partners een positieve bijdrage leveren aan de ambitie om **meer en betere speel- en ontmoetingsmogelijkheden te realiseren voor kinderen en jongeren in Vlaanderen en Brussel**. Een beleid rond dit gedeeld ruimtegebruik draagt bij tot een positief en respectvol intergenerationeel samenleven.

Veel leesplezier en wie weet tot binnenkort ergens, buiten!

Benjamin Dalle
Vlaams minister van Jeugd

Probleemstelling

Kinderen en jongeren lijken steeds meer een duale verhouding te hebben tegenover de buitenruimte/publieke ruimte: er gebruik van maken, maar toch blijkbaar een verminderde aanwezigheid. De oorzaken daarvan zijn niet eenduidig of sterk gecoördineerd wetenschappelijk onderbouwd.

De omgevingsanalyse JKP uit 2018 die voor inspiratie zorgde bij de opmaak van het Jeugd- en Kinderrechtenbeleidsplan 2020-2024 wees op de trend dat **kinderen en jongeren steeds minder aanwezig zijn in de buitenruimte**. Leefbaarheid, sociale cohesie en persoonlijke veiligheid zijn onmisbare elementen om in de buitenruimte te vertoeven. Deze komen onder druk te staan in zowel stedelijke als meer landelijke gebieden door verscheidene factoren, zoals bevolkingstoename, gezinsverdunding, de economische activiteit in en rond de stedelijke centra, toenemende mobiliteit, versnipperde infrastructuur en bodem- en luchtverontreiniging. Kinderen die opgroeien in achtergestelde stadsbuurten worden nog eens extra geconfronteerd met onveiligheid en kindonvriendelijkheid van hun leefruimte.

Kinderen en jongeren hebben een grotere actieradius dan ooit tevoren, maar kunnen of mogen steeds minder vrij buiten spelen en zich alleen verplaatsen. Ook de tolerantie voor spelende en 'rondhangende' kinderen en jongeren vermindert.

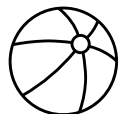
De laatste bevestigingen over de Staat van de Jeugd, de JOP-monitor IV van 2018 maken het mogelijk om ongeorganiseerde vrijetijdsbesteding (offline en online) met onder meer aandacht voor buiten-zijn, te verbinden met de rol van vrienden, ouders en familie in de vrijetijdsbesteding, alsook het veiligheidsaspect.

- De JOP-kindmonitor (10-13 jaar) gaf aan dat kinderen rapporteerden meer buiten te spelen met vrienden dan binnen. 36,1% tegenover 24% van de kinderen geeft aan op die manier minstens één keer per week vrienden te ontmoeten. Die tijd met vrienden wordt het vaakst besteed aan fietsen, skaten en rondhangen in de buurt, gevolgd door naar het park, bos of pleintje gaan. Kinderen blijken daarnaast relatief veel tijd door te brengen met familie. 76,4% maakt minstens maandelijks een familie-uitstapje en 87,5% gaat minstens maandelijks op bezoek bij familie.
- Volgens de JOP-monitor (14-25 jaar) spreekt meer dan drie kwart van de jongeren minstens wekelijks af met hun vrienden of met hun lief (79,7%). Het percentage van jongeren dat vrienden buiten verenigingen om ontmoet, is hier heel wat groter dan bij de 10- tot 13-jarigen (36,1%). Vriendengroepen zijn op deze leeftijd ook veel gedifferentieerder. Jongeren ontmoeten elkaar eerder op straat dan op café: 80% van de jongeren ontmoet elkaar weleens op straat, op pleinen of in de stad tegenover 70,6% op café of in een bar. Jongeren brengen daarnaast relatief veel tijd door met familie. 61,2% van de jongeren doet minstens wekelijks thuis mee aan vrijetijdsactiviteiten met het gezin en 24,8% doet dat ook buitenshuis.
- Wat betreft de onlinevrijetijdsbesteding was in 2018 het gebruik van het internet en sociale media al wijdverspreid onder kinderen en jongeren. Toch lijkt op basis van de resultaten uit deze monitoren de voortdurende toename van het gebruik van internet en sociale media niet ten koste te gaan van deelname aan het verenigingsleven, in tegenstelling tot wat algemeen wordt aangenomen. Die nieuwe ontwikkelingen lijken voornamelijk een aanvulling te zijn in de vrije tijd van kinderen en jongeren. Vergelijkingen tussen deze en eerdere JOP-monitors doen bovendien vermoeden dat de onlineactiviteiten eerder in de plaats komen van traditionele ontspanningsvormen binnenshuis, zoals lezen, met het gezin thuis tijd doorbrengen enzovoort.
- Net zoals in vorige JOP-onderzoeken wordt vastgesteld dat meisjes een iets grotere kans hebben dan jongens om lastiggevallen of bedreigd te worden op straat of in de digitale wereld. Dit wijst op het belang van goede kennis en zicht op de locaties waar jongeren hun vrije tijd doorbrengen.

Het Grote Buitenspeelonderzoek uit 2019 toonde een verminderde aanwezigheid aan van kinderen in de publieke ruimte in vergelijking met eerder gelijkaardig onderzoek in 2008. In het bijzonder meisjes kwamen als een kwetsbare groep naar voren:

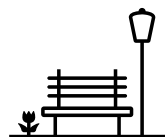
In 2019 speelde 37 procent minder kinderen op straat, pleinen en in parken dan in 2008

Vanaf de leeftijd van negen jaar spelen meisjes minder buiten dan jongens

Kinderen spelen meer onbegeleid en meer in georganiseerd verband dan in 2008

De kwaliteit van de ruimte en het sociale klimaat in de omgeving hebben een impact op het soort spel en de aantrekkelijkheid om al dan niet buiten te spelen

Verder heeft de coronapandemie aangetoond **hoe belangrijk de publieke ruimte voor kinderen en jongeren is, en in het bijzonder voor inwoners van stadswijken met sociale achterstand**. Er werd vanuit Vlaanderen, maar ook binnen de Veiligheidsraad, veel aandacht gevraagd voor de open ruimte. Sprekende voorbeelden zijn de heropening van de parken, speeltuinen, sportterreinen en skateparken na de eerste lockdown in 2020 en de beslissing rond de kampen en activiteiten van de zomer 2020.

Het rapport van het Maatschappelijke Relancecomité besteedt in zijn aanbevelingen dan ook uitdrukkelijk aandacht aan de uitbreiding van publieke en groene ruimte in de leefomgeving als knooppunten voor beweging en ontmoeting, vrijetijd en mobiliteit. Specifiek voor kinderen en jongeren werd meegegeven om ervoor te zorgen dat ze kunnen spelen, sporten, elkaar ontmoeten en zich veilig en zelfstandig kunnen verplaatsen. Hierbij werd gevraagd rekening te houden met jongeren, aangezien tijdens de coronaperiode net op de plekken waar weinig private ruimte ter beschikking was een groot aantal boetes ten aanzien van deze groep werd uitgeschreven.

Vanuit het beleid werd een antwoord geformuleerd op het belang van voldoende en kwaliteitsvolle jeugdruimte met de lancering van een projectoproep 'Investeringsubsidies voor Kwaliteitsvolle Basisinfrastructuur en Inrichting van Jeugdinfrastructuur'. De focus werd gelegd op: goede basisinfrastructuur, veilige en toegankelijke ontmoetingsplaatsen voor kinderen en jongeren, jeugd vriendelijke buurten en speelgebieden. De oproep geeft ook een impuls aan de georganiseerde vrije tijd voor kinderen en jongeren door daartoe beschikbare publieke binnen- en buitenruimte te versterken en verbreden.

Een bevraging naar vrijetijdskansen van Vlamingen (18+) in het kader van de Participatiesurvey 2020-2022 toont aan dat de veiligheid en beschikbaarheid van plekken in de publieke ruimte voor kinderen en jongeren mogelijk onder druk staat:

- Jonge Vlamingen en 60+'ers ervaren minder vrijetijdsmogelijkheden dan Vlamingen van 31 tot 60;
- Binnen de groep van jonge Vlamingen rapporteren de 18- tot 25-jarigen significant minder vrijetijdsmogelijkheden dan de Vlamingen van 26 tot 30;
- Een kwart van de ouders (kinderen tot -26 jaar) vindt de woonbuurt onvoldoende veilig om hun kinderen buiten te laten spelen;
- Slechts 1 ouder op 3 vindt dat er voldoende plekken in de buurt zijn waar jongeren buiten kunnen samenkomen.

Meer recent wijzen resultaten van de Digimeter erop dat 36 procent van de Vlamingen vindt dat ze te veel tijd op hun smartphone spenderen, een stijging met 7 procent tegenover het jaar ervoor. Die stijging blijkt sterker bij jongeren tussen 18 en 24. Jongeren beginnen hun smartphonegebruik voor het eerst problematisch te vinden, 35 procent zegt zelfs verslaafd te zijn (+ 4 procent).

Verklarende en bepalende elementen

Bovenstaande analyse van enkele onderzoeken laten toe enkele verklarende en bepalende elementen te identificeren:

Verstedelijking, infrastructuur en belang van groene ruimte

Steden en gemeenten geraken steeds meer volgebouwd, de verstedelijking deint uit en verkeersmobiliteit op onze wegen neemt toe. Zo wordt de publieke ruimte schaarser. De actieradius van kinderen en jongeren wordt steeds kleiner en beperkter. Bovendien zijn in een verstedelijkt gebied groene ruimtes minder beschikbaar. Nochtans hebben groene ruimtes hun functie op vlak van gebruik, gezondheid, beleving en verbeelding. Jongeren vinden groene ruimtes in hun buurt belangrijk, maar de gebruikersvoorkeuren verschillen naargelang de sociale achtergrond en de toegang tot groen in de buurt. Jongeren met een lagere sociale positie geven aan groen in de woonomgeving voornamelijk belangrijk te vinden om gezondheidsredenen, terwijl jongeren die een hogere sociale positie bekleden de groene ruimte intrinsiek belangrijk vinden, los van specifieke activiteiten. Jongeren met een lagere sociale positie geven vaker aan geen toegankelijk groen te hebben in de buurt of hebben minder vaak een tuin of een groen uitzicht.

Sociale structuur (sociaal weefsel en de buurt)

De buurt waarin kinderen en jongeren opgroeien bepaalt mee met welke mogelijkheden en beperkingen zij geconfronteerd worden in hun ontwikkeling. De mate van sociale cohesie en laagdrempeligheid zijn van belang, zeker in wijken waar er weinig voorhanden is. In grootsteden is er weinig of geen buitenruimte. Het is belangrijk dat jongeren aanwezig mogen zijn in de publieke ruimte, al dan niet in georganiseerd verband. Ook de rol van de ouders op het gedrag mag niet onderschat worden, soms is men aanmoedigend, soms beschermend.

Veiligheid (aansprakelijkheid)

De samenleving kent een sterke juridisering en een streven naar nulrisico. Risicovol spelen, buiten spelen, zich alleen verplaatsen in de publieke ruimte, buiten samen komen met vrienden (en zeker bij (val)avond), als meisje op straat... zijn allemaal niet meer zo vanzelfsprekend. Gebeurtenissen waarbij kinderen slachtoffer worden, zoals de Dutroux-affaire, verkeersongelukken, vechtpartijen enz. versterken de onveiligheidsgevoelens en roepen een afschermingsreflex naar eigen kinderen en jongeren op. Regelgeving gaande van het ontwerpen van een spel tot en met de aansprakelijkheid bij voorvallen, versterken een beschermingsreflex en versterken de drang naar voorzichtig handelen om elk risico te vermijden.

Digitalisering (schermgebruik)

De beschikbaarheid en toegankelijkheid van online vrijetijdsbesteding groeit met de jaren. De gebruikers worden ook steeds jonger. Recent Apestaartjarenonderzoek (2022) toont aan dat de gemiddelde leeftijd voor een eerste smartphone 8,4 jaar is. Het aantal mensen met bijziendheid en de ernst ervan neemt wereldwijd enorm toe. Onderzoekers zien twee belangrijke factoren: minder blootstelling aan daglicht buiten en meer activiteiten dichtbij (lezen, schermgebruik). Daglicht is de sterkst beschermende factor om bijziendheid te voorkomen. Er wordt aangeraden van jongs af aan gemiddeld 2 uur per dag buiten te zijn. Buiten spelen, wandelen, ontmoeten is volop ontdekken en verwonderd raken. Je amuseren met al je zintuigen. Onderzoek van JAMA Kindergeneeskunde wijst op buiten spelen als een verzachtende factor in de associatie tussen schermtijd voor jonge kinderen en neurologische ontwikkelingsresultaten.

Druk op kinderen en jongeren (mentaal welbevinden)

De keuzemogelijkheid voor kinderen en jongeren stijgt, er zijn steeds meer activiteiten in georganiseerd verband mogelijk. Jongeren ervaren meer druk op het welbevinden, onder meer door druk op school. In zijn advies 2301 noteert de Vlaamse Jeugdraad al 8 jaar te werken rond mentaal welbevinden als prioritair thema. De COVID-19 crisis heeft dit versterkt. Jongeren gaven zelf aan hoezeer de lockdown en het gebrek aan contact en ontmoeting met leeftijdsgenoten woog op hun mentaal welbevinden. De tolerantie voor spelende en 'rondhangende' kinderen en jongeren vermindert. Er is ruimte nodig voor kinderen en jongeren om in hun vrije tijd te kunnen doen wat ze effectief willen doen en ook te zijn wie ze zijn. Er moeten plekken zijn waar dat mag zonder dat ze meteen (het gevoel) hebben geïsoleerd te worden.

Publiek en gedeeld karakter van de openbare ruimte

Naar buiten gaan en buiten zijn is voor kinderen en jongeren niet beperkt tot de privéruimte van een balkon of een (voor)tuin. Bovendien groeit een deel kinderen en jongeren, vooral in verstedelijkte gebieden, op in woonsituaties waar zelfs geen balkon of een (gedeelde) tuin ter beschikking is. Deze kinderen en jongeren zijn aangewezen op de openbare ruimte om buiten te zijn. Evenzeer de overige groep van kinderen en jongeren gebruiken, eventueel vergezeld van ouders, begeleiders, animatoren, de publieke ruimte. Vanuit een ontwikkelingsperspectief is het vaak de meest evidente plek waar kinderen en jongeren zijn, namelijk weg van het controlerend oog van de ouders of opvoeders.

De publieke ruimte zou evenwel toegankelijk, bereikbaar en beschikbaar moeten zijn voor iedereen, ongeacht leeftijd, geslacht, afkomst, beperking... Dit intersectioneel, multifunctioneel en gedeeld gebruik draagt bij tot geluk en welbevinden, maar zorgt ook voor uitdagingen op leefbaarheid, respect en verdraagzaamheid.

Minder spelen in de eigen buurt, hoewel meer speelgelegenheid

Buiten spelen heeft veel te bieden dat kinderen niet zomaar krijgen door andere soorten spel en vrije tijd. Ze hebben schijnbaar nog meer gelegenheden om buiten te spelen dan vroeger: de mogelijkheden om georganiseerd te spelen of te sporten lijken eindeloos, er is een overdaad aan buitenspeelgoed te koop, en meer dan ooit zijn tuinen van mensen met kinderen voorzien van zandbakken, glijbanen en trampolines. Maar spelen in hun eigen buurt doen kinderen minder dan vroeger: er zijn minder kinderen op straat en buitenlands onderzoek toont dat kinderen steeds minder ver van huis mogen. Als ze minder buitenpelen in hun eigen buurt met andere kinderen, dan hebben ze minder mogelijkheden om dat buiten spelen zelf in handen te nemen, zichzelf met andere kinderen te organiseren en dingen te bedenken om te doen. Omdat andere kinderen de belangrijkste speelaanleiding zijn voor kinderen, is de afname van buiten spelen een vicieuze cirkel. Minder kinderen op straat maakt die straat minder interessant om te gaan spelen. Johan Meire, coördinator bij Kind en Samenleving, omschrijft dit als de buitenspelval waar kinderen dreigen in te lopen: ze lijken meer dan ooit ruimte, materiaal, voorzieningen en activiteiten te hebben om te kunnen buiten spelen, het spel dat ze zelf het meest in handen hebben en met elkaar vormgeven, het spel in de eigen buurt, wordt steeds minder vanzelfsprekend.

Buiten spelen en 'rondhangen' in internationaal perspectief

De huidige generatie kinderen en jongeren wordt vaak **beschouwd als een generatie die 'niet meer buitenkomt'**, 'alleen maar op het internet zit', 'lui is', enzovoort. Maar gebeurtenissen als corona tonen aan dat extreme omstandigheden meer buiten spelen wel mogelijk maken en dat er **zeker marge voor verandering** is. De gewijzigde omstandigheden tijdens covid gingen samen met een andere perceptie over het belang van buiten zijn. Kinderen en jongeren waren ook vaker buiten. Ouders vervullen hierbij een belangrijke stimulerende rol. Weliswaar was de toegang tot en het gebruik van de publieke ruimte beperkt door de coronamaatregelen.

Een bevraging van lagere schoolkinderen van het vierde tot het zesde leerjaar in 2021 (ISCWeB Vlaanderen 2021, gedurende de 2de lockdown) toont aan dat kinderen thuis meer tijd besteden aan studeren en huiswerk maken, sociale media en het spelen van spelletjes op de computer, gsm of andere toestellen. Naast deze activiteiten binnenshuis, besteden ze ook meer tijd aan buiten spelen. Dit buiten spelen is gestegen tegenover een gelijkaardig onderzoek in 2018 (77% tegenover 66%).

Als deze Vlaamse cijfers in het licht van internationaal onderzoek van 20 landen/regio's, waarvan het hierboven aangehaalde Vlaamse onderzoek integraal deel van uitmaakte, **wordt geplaatst, scoort Vlaanderen zeer goed** (ISCWeB internationaal, 2022). Met 35% van de kinderen die aangaven tijdens corona iedere dag buiten te hebben gespeeld of 'rondgehangen', heeft Vlaanderen een gedeelde plaats met Albania. Ze moet enkel landen als Roemenië en Finland (elk 39%) en Estland (40%) laten voorgaan. In een aantal landen kwam het dagelijks buiten spelen amper voor, zoals in Zuid-Korea (2%) en Chili (9%).

Ook in de schaal waar kinderen aangaven nooit buiten te zijn geweest, scoort Vlaanderen bij de beteren (5%). Hier scoren enkel Albanië (4%), Duitsland (2%) en Estland en Finland (elk 1%) beter. In ander landen lag dit hoger met als uitschieters Chili en Taiwan (elk 36%), Algerije (33%) en Bangladesh (27%).

Dat Scandinavische landen zoals Finland en Estland goed scoren sluit aan op een leefcultuur waarin het buiten zijn (friluvsliv) van oudsher een belangrijke rol speelt, geïnspireerd door respect voor de natuurlijke omgeving. Dit vindt ook een vertaling in de opvoeding en het onderwijs waarin buiten zijn, buiten leren en spelen een vanzelfsprekende plek innemen.

Interessant is ook om te kijken naar de situatie in **Nederland**. Het buitenspeelbeleid kent immers gelijkaardige ontwikkelingen zoals op vlak van aanbod van speeltuinen en de rol van het lokaal niveau. Een meer landelijk (regionaal) beleid is daar echter minder aanwezig, wat leidt tot de vraag naar een gecoördineerde beleidsimpuls buiten spelen en een beleidsgerichte kennisagenda. In Nederland speelden in 2022 kinderen gemiddeld 9.5 uur per week buiten. Vier op de tien kinderen speelden minder dan een uur per dag buiten. Fietsen, klimmen en klauteren en zelfverzonnen spelletjes waren de populairste activiteiten bij kinderen tot en met 12 jaar. Bij kinderen van 13 tot en met 15 jaar stond chillen op de eerste plaats. De helft van de kinderen overlegt samen met de ouder(s)/ verzorger(s) of zij buiten mogen spelen, een derde mag het zelf weten. De helft van de kinderen denkt dat ouders soms vinden dat zij eng of gevaarlijk buiten spelen. Zelf vindt iets meer dan een kwart van de kinderen dat zij soms eng of gevaarlijk buiten spelen. Ook hier heeft corona invloed gehad op buiten spelen. Ongeveer één op de zeven kinderen speelde voor corona vaker buiten dan tijdens de bevraging in 2022. Een kwart van de kinderen speelde tijdens corona vaker buiten dan nu (Jantje Beton, 2022).

**MEE(R)
NAAR
BUITEN?!**

Een gezamenlijke ambitie om mee(r) buiten te mogen, willen en kunnen zijn

Spelen, vrijetijdsbeleving, ontspanning, recreatie, activiteiten is als recht vervat in **artikel 31 van het Kinderrechtenverdrag**. Dit kinderrecht omvat niet enkel georganiseerde vrijetijdsbesteding maar evenzeer de ongeorganiseerde vrijetijdsbesteding, waaronder buiten zijn om te spelen, vrienden te ontmoeten op een plein enz.

Het Algemene Commentaar nr. 17 uit 2013 van het VN-Comité voor de Rechten van het Kind legt omstandig aan lidstaten, met inbegrip van organisaties en burgers, uit hoe dit recht moet worden begrepen, uitgewerkt en toegepast, in verhouding tot de overige kinderrechten. Het belang dat de publieke ruimte inneemt voor kinderen en jongeren om meer buiten te zijn, wordt gekaderd, met aandacht voor mogelijke drempels en tips om deze weg te werken.

In zijn meest recente Slotbeschouwingen van 2019 adviseert het VN-Comité voor de Rechten van het Kind België om zijn inspanningen op te voeren om **vrijetijdsbesteding voor allen mogelijk te maken en kinderen en jongeren meer toegang tot groene en open ruimte te garanderen**.

In de Omgevingsanalyse JKP 2018 geven jongeren aan dat ze in de steden graag **meer groen** willen. Daarnaast willen ze ook dat er bij de inrichting van de openbare ruimte zoveel als mogelijk gestreefd wordt naar **ontmoetingsruimte**, niet specifiek voor jongeren, maar waar verschillende generaties en groepen mensen door elkaar gebruik van kunnen maken. Jongeren vinden het belangrijk om **betrokken te worden** bij de invulling van speelpleinen en andere recreatieve voorzieningen. Bovendien hebben ze **aandacht voor kinderen die in armoede opgroeien** en voor wie vrije tijd vaak als een luxeproduct wordt aanzien. Een deel van de jongeren voelt zich onveilig waardoor ze willen dat er op straat meer politie spontaan patrouilleert. Een groep anderen voelt zich niet onveilig.

Een van de vier decretale beleidsdoelstellingen van het Vlaams Jeugd en kinderrechtenbeleidsplan (JKP) is ‘het creëren van ruimte voor kinderen en jongeren.’ **Prioriteit 2. Gezonde en leefbare buurten van het JKP 2020-2024** geeft hieraan invulling door in te spelen op ruimte, kind- en jeugd vriendelijke beleid, intergenerationeel samenleven, mobiliteit, huisvesting, zwerfvuil enz.

Verschiedende jeugdwerkorganisaties geven al jaren vorm aan de realisatie van het recht op vrije tijd, ontspanning en ontmoeting. Een aantal onder hen heeft specifieke expertise opgebouwd in een beleid, aanbod en kennis over buiten spelen en/of buiten-zijn/rondhangen. Velen zijn ook georganiseerd in netwerken, met partners binnen maar even goed buiten het jeugdwerk. Men geeft een veelheid aan acties vorm vanuit een gedeelde visie.

Op internationaal niveau heeft het International Play Association (IPA) zichzelf sinds de ratificatie van het Kinderrechtenverdrag tot expliciete doel gesteld “het recht van kinderen op spelen” te bevorderen, en beroept zich daarbij op het artikel 31 Kinderrechtenverdrag. IPA stelde in 1989 dat spel, samen met voeding, gezondheid, onderdak en onderwijs, als basisrecht moet gezien worden in relatie tot de ontplooiingskansen van kinderen. Te vaak is dit recht ondergewaardeerd.

*Als een kind vraagt ‘mag ik gaan spelen?’, betekent dat
eigenlijk: mag ik doen wat ik zelf wil?*

Visie

Kinderen en jongeren maken **intensief gebruik van de publieke ruimte**. Ze spelen en sporten er, ontmoeten elkaar om te babbelen, eten en drinken, maken gebruik van de faciliteiten of wachten er – op elkaar, op het openbaar vervoer,

De **cruciale voordelen** van buiten spelen en mekaar buiten ontmoeten voor de ontwikkeling, uitbouwen van vaardigheden, de sociale cohesie en het versterken van de fysieke gezondheid en het mentaal welbevinden zijn gekend.

Kinderen en jongeren krijgen op deze manier het **gevoel van 'vrijheid'**, het gevoel zelf iets in handen te kunnen nemen en zelf te kunnen doen. Dit bevordert het basisgevoel voor een gezond leven van 'ik hoor er bij' ('belonging') en 'ik doe er toe' ('mattering') wat cruciaal is voor een gezond leven, ontwikkeling en welbevinden.

Niet alleen worden heel wat competenties en vaardigheden gelinkt aan vrijetijdsbeleving, waaronder buiten spelen en vertoeven in de publieke ruimte, kinderen en jongeren geven ook voor zichzelf als in relatie tot anderen heel wat betekenis hieraan:

Stimuleren van creativiteit

Groei van burgerschap, identiteitsontwikkeling en gevoel van erbij te horen

Bevorderen van hersenontwikkeling

Opbouwen van intergenerationeel respect

Onderhandelingsvaardigheden, conflictoplossende vaardigheden en beslissingen leren nemen

Participatieversterkend in de brede zin van het woord

Gezondheid en welbevinden: energiegelvend/-opwekkend, motivatie, fysieke en mentale versterking

Geeft inzicht in perspectieven van kinderen/jongeren

Sociale cohesie met buurt, bewoners, de gemeenschap en de uitbouw van relaties en vriendschappen

Dit actieplan vertrekt niet vanaf nul

Het actieplan vertrekt expliciet vanuit een kinderrecht, een mensenrecht en bouwt verder op bestaand Vlaams beleid zoals **prioriteit 2. Gezonde en Leefbare buurten van het JKP** en **expertise vanuit het jeugdwerk** en zijn partners, als internationale expertise in het bijzonder via IPA, Child in the City en Jantje Beton.

Er is evenwel een veelheid merkbaar van activiteiten, experts, ontwikkeld materiaal, campagnes enz. Heel wat jeugdorganisaties hebben in de loop der jaren expertise opgebouwd: onderzoeksmatig, praktijkgericht en/of beleidsmatig. Buiten-zijn, publieke ruimte en groen vervullen voor kinderen en jongeren een cruciale rol, maar de functie, beleving en besteding verschillen. Het -zelfstandig- gebruik staat echter onder druk door onder meer de eerder aangehaalde factoren zoals infrastructuur, veiligheid, sociale structuur, digitalisering, druk op kinderen en jongeren en het publiek en gedeeld karakter van de publieke ruimte.

Dit actieplan wil daarop een antwoord bieden en **in kaart brengen wat er al is, wat werkt, waar blinde vlekken zitten en hoe we zaken kunnen versterken**. Het plan vertrekt vanuit de kracht van kinderen en jongeren en de jeugdsector. Dit actieplan wil samenbrengen, inspireren, stimuleren en mogelijk maken dat kinderen en jongeren meer en beter tijd buiten doorbrengen, meer speel- en ontmoetingskansen realiseren **omdat ze dit willen, kunnen en mogen**.

Dat elk kind, elke jongere minstens twee uur per dag buiten vertoeft omdat het dit wil, kan én mag, wordt zo een evidentie.

Kunnen, willen en mogen buiten vertoeven

We bouwen verder op wat Sven De Visscher in 2008 noteerde in zijn proefschrift 'De sociaalpedagogische betekenis van de woonomgeving': Hoe *kunnen* (de woonomgeving als feitelijke, materiële ruimte), *mogen* (de grenzen die aan aanwezigheid wordt gesteld) en *willen* (actorschap in de publieke ruimte) kinderen aanwezig zijn in hun woonomgeving. We verbreden de scope zodat ook het kunnen, willen en mogen van jongeren in de publieke ruimte wordt meegenomen.

Kind- en jongerenperspectief

Het kind- en jongerenperspectief veronderstelt dat er wordt ingezet op het belang, de noden en wensen van kinderen en jongeren. Participatie, informeren, luisteren en horen, passend gevolg geven en terugkoppeling maken hiervan integraal deel uit. De doelstellingen en acties worden verweven met het perspectief van kinderen, jongeren en hun rechten. Dit houdt ook in dat rekening wordt gehouden met de functie van buitenzijn afhankelijk van de leeftijdsgroep en de daarmee gepaard gaande terminologie. Grofweg gesteld wordt vaak een kunstmatige grens getrokken. Voor de kinderen (0-12 jaar) wordt buiten zijn eerder gelinkt aan 'buiten spelen', voor de oudere leeftijdsgroep (12+) betekent buiten zijn eerder ontmoeten, aanwezig zijn (vaak ook geduid met de term 'rondhangen, wat veelal een negatieve connotatie met zich meebrengt).

Bouwen op concentrische cirkels rond kind/jongere

Kunnen, willen en mogen mee(r) buiten zijn, wordt niet bereikt door enkel de focus te leggen op het kind en de jongere en dus de verantwoordelijkheid bij hen te leggen. Dit zou al te gemakkelijk zijn. Drie concentrische cirkels faciliteren mee(r) naar buiten.

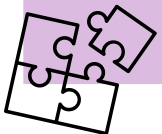
Deze zijn:

1. het pedagogische (ouders, opvoeders, begeleiders, animatoren...),
2. het sociale (de buurt, de ruimere omgeving, samenleving), en
3. het ruimtelijke (de infrastructuur, ligging...).

De krachten van de jeugdsector versterken en verbreden met handreiking naar andere domeinen

Het stimuleren, versterken en vergroten van kansen om meer en beter tijd buiten door te brengen zit in het DNA van de jeugdsector. Activiteiten, op kamp zijn, outreachende aanwezigheid, buurtwerkingen.... zijn vaak verweven met buiten, buiten de muren van de lokalen, gebouwen of woonplaats. De vele vrijwilligers die de jeugdsector rijk maken, zijn vaak zelf nog jongeren.

Het plan vertrekt daarom vanuit de eigenheid van en aanwezige expertise binnen de jeugdsector. Het wil in dialoog gaan over gezamenlijke ambities door een vertaalslag te maken van de kennis en expertise uit het jeugdwerk.

Het actieplan

De hierna volgende acties worden gebundeld in drie clusters:

1. **Onderzoek en kennisopbouw**, nodig om beleid en praktijk te inspireren en verdiepend onderzoek te stimuleren.
2. **Kennis- en expertisedeling**, om kennis en expertise te ontsluiten en toegankelijk te maken en via samenwerking met gedeelde ambities aan de slag te gaan.
3. **Informereren, ondersteunen en inspireren**, om positieve keuzes te maken in functie van kinderen en jongeren in de publieke ruimte.

1

Onderzoek en kennisopbouw

Doelstelling:

Beleid en organisatiedoelstellingen maximaal afstemmen op concrete noden en tendensen die worden waargenomen via monitoring en onderzoek. Relevante onderzoeksresultaten met betrekking tot kinderen en jongeren in de publieke ruimte worden toegepast ter onderbouwing van beleid en nieuwe initiatieven in de praktijk. We verstevigen zo wetenschappelijk en empirisch onderbouwd beleid en praktijk.

Betrokken partners:

Het departement Cultuur, Jeugd en Media staat in samenwerking met het JeugdOnderzoekplatform (JOP) en relevante partners uit het veld (o.m. Kind en Samenleving, Netwerk Jeugdvriendelijk) in voor de bundeling, uitvoering, ontsluiting en opvolging van wetenschappelijk onderzoek over kinderen en jongeren in relatie tot buiten zijn en de publieke ruimte.

3

Kennis- en expertise verruimen en delen

Doelstelling:

Via gerichte campagnes en verspreiding van ondersteunend materiaal spelen we in op bewustwording, positieve beeldvorming en beleving rond buiten vertoeven. We realiseren zo een cultuurswitch bij kinderen en jongeren en hun omgeving zoals ouders, grootouders, begeleiders en andere. Steden en gemeenten worden aangemoedigd om werk te maken van beleid rond kinderen en jongeren in de publieke ruimte.

Betrokken partners:

Het departement Cultuur, Jeugd en Media staat in samenwerking met partners zoals de Buitenspeeldag-partners (Goe Gespeeld, Bataljong, Netwerk Lokaal Sportbeleid, Kind & Samenleving) en intermediaire organisaties in om de brede groep van betrokkenen gericht te sensibiliseren om te komen tot mee(r) naar buiten te willen, mogen en kunnen.

2

Kennis- en expertise verruimen en delen

Doelstelling:

Kennis en expertise hebben vaak een vertaalslag nodig om toepasbaar te kunnen zijn in diverse contexten. Ontsluiting via concrete en inzichtelijke instrumenten en handvatten krijgen zo een impuls. We brengen bestaande kennis, expertise en praktijkervaring over kinderen en jongeren in relatie tot buiten zijn en de publieke ruimte samen via bestaande en vernieuwde netwerken. Bijeenkomsten hebben een actiegerichte focus. Samenwerking en afstemming werkt verbindend, inspirerend en zet aan tot gedeelde actie en engagement.

Betrokken partners:

Het departement Cultuur, Jeugd en Media staat in samenwerking met partners zoals Goe Gespeeld, het Netwerk Jeugdvriendelijk en intermediaire organisaties in voor samenwerking en afstemming om zo te komen tot een gepaste ontsluiting en toepassing van de kennis en expertise rond buiten zijn, en gedeeld ruimtegebruik.

1.1. Het in kaart brengen en bundelen van bestaand, lopend en komend wetenschappelijk onderzoek (Vlaams en internationaal) over kinderen en jongeren in relatie tot buiten zijn en de publieke ruimte. Blinde vlekken en hiaten in onderzoek worden geïdentificeerd om zicht te hebben op welke kennis nog ontbreekt en nieuw of verdiepend onderzoek te stimuleren.

1.1.1. Op korte termijn gaat het al minstens om volgende onderzoeksprojecten:

- 1.1.1.1. Er wordt verder gewerkt op het bestaand Buitenspeelonderzoek van 2019 en gezocht naar een systematisch opgemaakte staat van het buiten vertoeven in Vlaanderen.
- 1.1.1.2. Kind en Samenleving voert een kwalitatief onderzoek naar drempels en stimulansen om buiten te spelen in de buurt. De onderzoeksresultaten worden gepresenteerd op een studiedag op 23 mei 2023.
- 1.1.1.3. De JOP-monitor V en de grootstedelijke monitor worden in de loop van 2023 afgenomen bij een representatieve groep van jongeren in Vlaanderen, en voor de grootstedelijke monitor ook in Brussel-Hoofdstad. Verzamelde data gelinkt aan mee(r) naar buiten wordt geanalyseerd en ontsloten.
- 1.1.1.4. Het JOP bevraagt in 2023 in drie Brusselse wijken jongeren naar de leefbaarheid van hun buurt. Samen met jongeren wordt in kaart gebracht waar en hoe ze kunnen, willen en mogen aanwezig zijn.
- 1.1.1.5. Het onderzoek 'Kinderrechten welbevinden en publieke ruimte' wordt in 2023 afgerond en ontsloten.
- 1.1.1.6. De tweejarige begeleidingsopdracht 'Kwaliteitsvolle basisjeugdinfrastructuur' (2023-24) van het Departement Cultuur, Jeugd en Media en verbonden aan de gelijknamige projectoproep ondersteunt lopende jeugdinfrastructuurprojecten en werkt inspirerend voor anderen. Het doel van deze opdracht is de betrokken lokale besturen en jeugdverenigingen ondersteunen en coachen in het uitwerken en uitvoeren van de projecten. Daarenboven worden goede voorbeelden verzameld en gedeeld zodat creatieve en innovatieve praktijken als inspiratie dienen voor andere lokale besturen en verenigingen.

1.1.2. Bestaande bevragingstools (participatiesurvey, jeugdmonitor, ...) worden onder de loep genomen. Er wordt nagegaan of bij nieuwe bevragingen stellingen moeten worden geactualiseerd om beter te peilen naar de aanwezigheid van kinderen en jongeren buiten en in de publieke ruimte. Dit werkt aanvullend op en wordt afgestemd op ander, relevant onderzoek rond kinderen en jongeren in de publieke ruimte.

1.2. Inzetten op het verzamelen, uitwisselen en breed verspreiden van onderzoeksresultaten via de daartoe geschikte communicatiekanalen. Dit kan wisselen naargelang de doelgroep.

1.2.1. Samen met het JOP wordt bekeken wat binnen de jeugdonderzoeksdatabank kan worden ontsloten en welke andere kennisplatforms eventueel gepaster zijn.

1.3. Er wordt een kennisnetwerk uitgebouwd met relevante partners (o.m. JOP, Kind en Samenleving, Netwerk Jeugd vriendelijk, ...) rond het thema kinderen en jongeren en buiten-zijn, met inbegrip van de publieke ruimte.

1.3.1. In onderling overleg wordt uitgewerkt hoe dit kennisnetwerk het meest optimaal kan functioneren op vlak van taken, verantwoordelijkheden, communicatielijnen en inspireren en stimuleren van onderzoekers, beleid en praktijk.

1.3.2. Gepaste methodes worden bepaald om monitoring en impact op lange termijn te kunnen opvolgen.

2 Kennis- en expertise verruimen en delen

2.1. Er wordt ingezet op educatie en bewuste en doelgerichte kennis- en expertisedeling binnen en buiten de jeugdsector over kinderen en jongeren in relatie tot het buiten zijn en de publieke ruimte. Dit kan verschillende vormen aannemen: lerende netwerken, bestaand educatief materiaal beschikbaar stellen al dan niet gekoppeld aan een vorming, begeleidingstrajecten, webinars, ... Dit neemt onder meer volgende vormen aan:

- 2.1.1. Bestaande netwerken zoals Goe Gespeeld en Netwerk Jeugd vriendelijk slaan de handen in elkaar en brengen bestaande kennis samen.
- 2.1.2. In samenwerking met het Netwerk Goe Gespeeld en relevante partners wordt in het voorjaar van 2024 een 'Mee(r) naar buiten-inspiratiedag' georganiseerd, waar de focus ligt op kennisdeling rond het thema kinderen en jongeren in de publieke ruimte.
- 2.1.3. Het boek Hangman wordt door het Netwerk Jeugd vriendelijk herwerkt tot een geactualiseerde reeks webartikels.
- 2.1.4. Onder initiatief van het Netwerk Jeugd vriendelijk en Bataljong worden onderzoekskennis, praktijkkennis, inspirerende (beleids)verhalen over jongeren in de publieke ruimte en gebruikersperspectieven op innovatie en bevattelijke wijze, zoals webinars, gedeeld en ruim verspreid onder partners, lokale besturen en geïnteresseerden. Ter ondersteuning worden handvatten en -digitale- tools uitgewerkt en waar nodig bestaand materiaal geactualiseerd.
- 2.1.5. We zorgen voor op elkaar afgestemde informatie en verhogen de toegankelijkheid en bekendheid van de websites van experts en partnerorganisaties, aangepast aan verschillende doelgroepen. Bestaande kenniswebsites of informatiedatabanken worden aan elkaar gelinkt zodat wie op zoek is naar informatie gericht begeleid wordt naar de gewenste informatie.

2.2. De voortrekkersrol in het betrekken van kinderen en jongeren als experts en ervaringsdeskundigen wordt versterkt. Kinderen en jongeren zijn immers een deel van de oplossing en zijn cruciale partners om te komen tot een gedeelde en respectvolle buurtbeleving en ruimtegebruik met andere gebruikers van de buitenruimte.

- 2.2.1. Participatie kan verschillende vormen aannemen. Er is ook aandacht voor het gebruik van innovatieve (digitale) tools die de publieke ruimte bijvoorbeeld vanuit verschillende gebruikersperspectieven inzichtelijk maken, toelaten om ruimte in te richten en het effect van ingrepen te laten zien/ervaren...
- 2.2.2. We zetten in op digitalisering van bestaande 'fysieke tools'. Onder meer Kind en samenleving werkt de tool Picto-play uit als digitale toepassing. De tool richt zich op de mogelijkheid om samen met kinderen en jongeren de ruimte in te richten.
- 2.2.3. We verwerken de -tussentijdse- geleerde lessen en aanbevelingen uit traject "Platform C (2022-24): participatie sterk lokaal jeugd- en kinderrechtenbeleid".

2.3. Het actieplan Mee(r) naar buiten?! wordt vertaald naar het Engels en Europees en internationaal kenbaar gemaakt. Kennis en expertise wordt verstevigd door internationale uitwisselingen en bilaterale samenwerkingen van ambtenaren, experts, sectorspelers en jeugdwerkers met andere landen en regio's die specifieke expertise hebben rond kind- en jeugd vriendelijk klimaat in de buitenruimte.

- 2.3.1. Internationale goede voorbeelden worden waar mogelijk geïmplementeerd in het Vlaams jeugd- en kinderrechtenbeleid.
- 2.3.2. Onze eigen expertise op vlak van dit thema wordt uitgedragen en Vlaamse goede praktijken worden internationaal in de kijker gezet. Volgende acties dragen hiertoe bij:
 - 2.3.2.1. We organiseren een Europese conferentie ikv het EU-voorzitterschap Jeugd (Europese conferentie rond lokaal jeugdwerk en democratie) waar het recht op buiten spelen en jongeren in de publieke ruimte uitgebreid aan bod komt.
 - 2.3.2.2. We maken werk van een gerichte actie rond kinderen en jongeren in de publieke ruimte in samenwerking met stad Gent ter gelegenheid van Gent als Europese jongerenhoofdstad in 2024.
 - 2.3.2.3. Het Netwerk Jeugd vriendelijk organiseert in samenwerking met Child Friendly Cities Nederland een uitwisselingsprogramma voor gemeenten via een subsidie van het ERASMUS+ programma. Het thema is kindvriendelijke buurten waarin kinderen en jongeren gezond kunnen opgroeien.

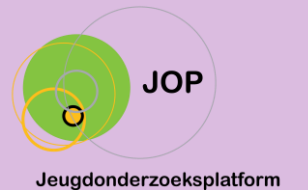
- 3.1. Met de partners van de Buitenspeeldag wordt verder werk gemaakt van het traject 365 dagen buiten spelen. We verbreden de scope en vullen het buiten spelen van kinderen aan met het buiten zijn van jongeren.
- 3.1.1. De jaarlijkse Buitenspeeldag(campagne) vormt het hoogtepunt in de campagne 365 dagen buiten spelen. We benutten deze dag zodat we de visie en activiteiten verbonden aan deze dag breder kunnen verspreiden. De activiteitenradius die nu nog eerder gericht is tot -12-jarigen wordt verbreed tot ook activiteiten voor tieners en jongeren.
- 3.1.1.1. We zorgen voor de registratie van alle activiteiten die op de buitenspeeldag doorgaan en communiceren daarover op relevante websites.
- 3.1.1.2. De bestaande content van de speelidee.be databank wordt gelinkt aan andere communicatiekanalen. De focus van de databank naar groepen wordt uitgebreid naar eerder individuele spelideeën waaronder filmpjes en activiteiten specifiek gericht op gezinnen/opvoedingsmilieus en met spelideeën voor jongeren. Er is aandacht voor vernieuwing en innovatie.
- 3.1.1.3. Het jeugdwerk ondersteunt massaal de idee achter deze dag en lanceert de #wijgaanmeernaarbuiten!
- 3.1.2. We verhogen de aandacht voor het belang van buiten spelen en buiten ontmoeten door te investeren in bewustmakings- en sensibiliseringscampagnes het hele jaar door via het traject 365 dagen buiten spelen.
- 3.1.2.1. Partners en experts voorzien periodiek in campagnes op het terrein. Voor, tijdens en na zomer 2023 worden campagnebeelden verzameld die worden gebundeld en verspreid in het najaar 2023.
- 3.1.2.2. Jongeren en hun organisaties worden aangemoedigd om mee naar buiten te komen en aan de hand van creatieve methodieken en mobiele infrastructuur zichtbaarheid te geven aan hun aanwezigheid.
- 3.1.2.3. Bestaand campagnemateriaal wordt overzichtelijk in beeld gebracht in functie van de doelstelling en doelgroep van een gerichte campagne. Dit kan via integratie op de website van het traject buiten spelen of via kruisverwijzingen naar partners of andere experts.
- 3.2. We brengen bestaand en vernieuwd ondersteunend (campagne)materiaal tot bij actoren en zorgen ervoor dat alle inspirerende inhoud, handvaten en tools, gericht op verschillende doelgroepen, vlot digitaal vindbaar zijn en/of fysiek beschikbaar wordt gesteld.
- 3.2.1. De poster van Kind en Samenleving '10 uitdagingen van de buitenspeelheld' wordt onder de aandacht gebracht en gericht verspreid naar verschillende doelgroepen. Kind en Samenleving creëert een soortgelijke buitenheldposter over wat voor kinderen drempels en stimulansen zijn om in hun buurt te gaan buiten spelen.
- 3.2.2. We vertalen de IPA-kindvriendelijke poster over artikel 31 Kinderrechtenverdrag samen met kinderen naar het Nederlands en zorgen voor de verdere bekendmaking.
- 3.3. Lokale besturen worden ondersteund in visieontwikkeling en de opmaak van actieplannen.
- 3.3.1. Bataljong organiseert een praktijksafari met als doel lokale actoren te inspireren en motiveren werk te maken van een beleid gericht op kinderen en jongeren in de publieke ruimte (visie + actieplan).

MEE(R) NAAAR BUITEN?!

Het actieplan Mee(r) naar buiten?! kwam tot stand in samenwerking met

kind & samenleving

DEPARTEMENT
CULTUUR, JEUGD & MEDIA

Meer info op www.benjamindalle.be